

Kultūros kronika

Kaunoje, 24 d. Lietuvos kultūros centre Berlyne „Dokufestivag“ filmų ciklo renginyje pristatytas belėvių režisieriaus Manro Kvėdanovičiaus dokumentinis filmas „Mėnuopalis“. Filmas dėmesio skiria Berlyniui, Gotoborgui bei Hageni Karaliai šiuo laikotarpiu. Tarp šiuo laikotarpiu Gėrėis jaunuosiu Lietuvių Pasirūpinimo centre - Lietuvos mėsos Mažosios, Pulo milijono gėrėis būklės ir istorijos Diderio regiono. Kūlėmė tapėmė pasaulio šėrėio, nacionalistinio irgi prėrėnėla kasdienio gyvenimo sekėmė. Karis šėrėrė kad šėrėrė, lydinė papasėu žmonėm gyvenimė „Dokufestivag“ metu pristatė Europos kultūrų dokumentinio filmo socializėmė ir dėrėmė nepatogumė ir rizikė.

1941 metai

Adėrė 4 7 pė.

Sėkėmėdėrė, bėrėlio 23 dėmė, ir pėrė aplėnkėmė sėvė kėpė, sėmėmė!

Tėmė sėmėrė sėrė pėlėrė, sėmėkė ir vėl sėrė pėrė pėrėkėmė sėmėmėmė. Pėr kėmėrėnėmė Vėmė sėmėmėmė sėrė sėmė sėmėkė Kėmė sėmėmė sėrė.

Draugas. Čikaga, 2017

Į Laisvę. Kaunas, 1941

LAISVĖ

LEIDŽIA LIETUVOS AKTYVISTŲ FRONTAS

1941 m. Antradienis VI. 24 d.

ATSTATOMA LAISVA LIetuVA

Susidariusi laikinoji vėl naujai atgimstančios Lietuvos Vyriausybė šiuo skelbia atstatanti Laisvą ir Nepriklausomą Lietuvos Valstybę.

Prieš viso pasaulio tyrąją sąžinę jaunoji Lietuvos Valstybė entuziastingai pasižada prisidėti prie Europos organizavimo naujais pagrindais.

Ziauraus bolševikų teroro iškankinta Lietuvių Tauta ryžtasi kurti savo ateitį tautinės vienybės ir socialinio teisingumo pagrindais.

Toliau eina parašai.

Vilnius, Kaunas 1941 m. birželio 23.

PRIESPAUDĄ NUMETANT

Pagaliau įvyko tai, ko mes visi lietuviai seniai laukėme ir apie ką seniai svajojome. Nuo to laiko, kai bolševikai, melagingai primesdami Lietuvai pasirašytos sutarties tariamą lauzymą, užgrobė mūsų tėvyne, per ištisus dvyliką mėnesių visi padoresnieji lietuviai nekantriai laukėme tos valandos, kada mes vėl galėsime pasijusti laisvi ir numesti tą nežmonišką jungą. Simtus ir tūkstančius kartų mes svajojome, kalbėjome ir tikėjome į tokią valandą. Net ir toji lietuvių tautos dalis, kuri dar praėitų metų vasarą, vos tik „nenugalimajai armijai“ įžengus, šį tą iš bolševikų tikėjosi ir laukė geresnės ateities, ir tie skaudžiausiai apsvylė tais networka, chaosa, badą ir skurdą nešančiais „svieto lygintojais“. Ne tik mūsų jaunomenė, šauliai, tarnavusieji Lietuvos kariuomenėje kariai, sąmoningesnė visuomenės dalis,

BET IR DARBININKAI, KURIŲ VARDU BOLŠEVIKAI KALBĖJO, EME RODYTI DIDELIO NEPASITENKINIMO

esamąją tvarką, tiksliau kalbant, didėle networka visose gyvenimo srityse. Ir jie pasijuto apgauti ir apvilkti, nors jų vardu nuolat buvo kalbama. Argi galėjo padorus lietuvius darbininkas tikėtis iš komunistų ko nors gero, jei už savo mėnesinį uždarbį dažnai jis nebegalėjo nupirkti nė metro medžiagos, jei patys reikalingiausieji jo pragyvenimui dalykai keturis, penkis, net kartais iki dešimties kartų pa-brango, jeigu jo šeimos nariams ištisomis valando-

pavyzdžių, kaip jie jautėsi dideliais „ponais“, nors jie kalbėjo proletariato bei liaudies vardu. Dabar jų „gešėtui“, kuriam bolševikų sistema jiems ne blogiau tarnavo negu anksčiau jų turėtosios krautuvės, bankai, fabrikai, yra atėjęs galas.

Bėga taip pat ir tie lietuviai pasidavėliai, kurie tarnavo rusų bolševizmui. Tai yra pasigailėjimo vertos žmogystos, apgautos ir apviltos aukos. Jie tikėjosi neva tarnaują žmonių ir liaudies gerovei, o iš tikrųjų jie tarnavo rusų nepasotinamam ir grubuoniškam gobšumui, jų imperializmui. Kremliaus „valdovai“ per tokius savo bolševizmo agentus įvairiose tautos vykdė tik savo imperialistinę politiką. Mes patys gerai žinome, ką reiškė Lietuvoje jos komisarai, jos komunistų Centro Komitetas, Aukščiausioji Taryba ir kiti tik dėl svieto akių sukurti organai. Viskas buvo diriguojama iš Maskvos.

LIETUVOJE VEIKIANTIEMS „RESPUBLIKOS“ ORGANAMS TEBUO DUOTA TEISĖ TIK PRITARTI, O LIETUVIS TUREJO JAUS-TIS LABAI LAISVAS IR LAIMINGAS GYVENAŠ PO STALINISKOS KONSTITUCIJOS „SAULE“, JEIGU JAM BUVO DUOTA TEISĖ TIK PAPLOTI IR „DŽIAUGSMINGAI“ PRITARTI IŠ ANKSTO SUFABRIKUOTIEMS NUTARIMAMS.

Führerio pareiškimas

Birželio mėn. 22 d. 5 val. 30 min. ryto Vokietijos propagandos ministeris Goebelsas per visus Reicho radiofonus perskaitė Fuehrerio tos dienos data pasirašytą pareiškimą. To pareiškimo svarbiausios mintys yra šios.

Hitleris primygtinai keliais atvejais pažymėjo, kad jis ilgai turėjo tylieti. Pagaliau galįs pasakyti visą teisybę. Ir toliau buvo faktas išdėstyta, kaip Sovietų Sąjunga, nors 1939 m. rugpjūčio mėn. su Vokietija pasirašė nepuolimo sutartį, visą laiką tykojo ir ruošėsi smogti Reichui iš užpakalo. Sabotažo aktais per savo konsulatus ir pasiuntinybes išvystytu špiunazo tinklu buvo siekiama Kominterno užsibrėžtos politikos. Kalboje buvo išdėstyti faktai, kaip vokiečiai Sovietų Sąjungoje buvo teroruojami. Tūkstantis vokiečių yra dingę be žinios. Jų tarpe 160 tikrų Reicho piliečių. Išdėstydamas bolševikiškai - žydiškų Sovietų Sąjungos metodus, toliau Fuehreris nupasakojo savo pasikalbėjimą su Molotovu Berlyne, iš kurio aiškėjo grubuoniški rusų norai. Iš to Molotovo apsilankymo Berlyne aiškėja, kad sovietai ruošėsi ne tikiai įvesti savo kariuomenę į Bulgariją, įsitvirtinti Dardaneluose, bet taip pradėti antrą karą prieš Suomiją. Keliais atvejais Hitlerio kalboje buvo minimas Lietuvos vardas. Fuehreris pažymėjo, kad Vokietija neturėjo noro Lietuvos užimti net ir 1939 m., nors Lietuvos vyriausybė norėjo, neįvedė savo kariuomenės. Bet bolševikai, nors buvo žadėję Lietuvai neužimti, įžengė į jos teritoriją.

Baigia savo kalbą Fuehrer's, kad pradėjo didžiausią pasaulio istorijoje kovą už Europos kultūrą ir civilizaciją visu frontu, kartu su Suomija ir Rumunija. 160 vokiečių divizijų esančios rytų pasienyje, kurių sprendimui pavestas Vokietijos ir visos Europos kultūros likimas.

TAUTIEČIAI

Gerbiama Draugo šeštadienio priedo redaktore Renata Šerelyte,

Skaičiau jūsų 2017 m. gegužės 6 d. paskelbtą Perpetua Dumšienės straipsnį "1941 metai: didžiosios ir asmeninės istorijos sankirtos (4)". Straipsnis svarbus, jame yra vertingų prisiminimų.

Straipsnis baigiasi kilniu iššūkiu: "**O mes ar turime drąsos - nuosekliai, atidžiai, ryžtingai, nešališkai ir nesupaprastindami sudėtingos istorijos - kalbėtis apie 1941 metų Birželio įvykius Lietuvoje?**"

Taigi, siūlau "Drauge" aptarti tame pačiame 8-ame puslapyje jūsų paskelbtą "Į Laisvę" laikraščio pirmojo numerio dalinį atvaizdą. Gal nustebinsime, kas tai per laikraštis. Gal susirūpinsime, kaip jisai veikia mūsų sąmonę.

Panašus atvaizdas puošia išeivijos straipsnius ir vadovėlius jau pusę šimtmečio. Matyt, kažkas išeivijoje išsaugojo laikraščio originalą. Taigi, palyginkime atvaizdą su originalu. **Ką pastebime?**

Pirmiausia, nurėžtas dešinysis stulpelis, "Führerio pareiškimas". Tai suprantama, nes Hitlerio paminėjimas dergia mūsų sukilėlių, mūsų tautos valios reiškėjų, paskelbto Lietuvos nepriklausomybės atstatymą. Iškart verstų skaitytoją suabejoti ir susilaikyti, neleistų atvaizdui tapti šventu ir įsimintinu ženklu mūsų lietuvių tautos didvyrių atsidavimo Lietuvos nepriklausomybei.

Kas nemažiau svarbu, atvaizde turinys neįskaitomas. Kas ten rašoma? Kokią lietuvių didvyrių išmintį "Draugas" krauna į sąmonę, ir kokia apšviestų sąmonę, jei tik būtų mums įskaitoma? Pasižiūrėjus į originalą, suprantame, kodėl atvaizdas tyčia taip sukurtas, kad neįskaitytumėme. Antrame vedamojo stulpelyje parašyta: "...pavyzdžių, kaip jie jautėsi dideliais "ponais", nors jie kalbėjo proletariato bei liaudies vardu. Dabar jų "gešftui", kuriam bolševikų sistema jiems ne blogiau tarnavo negu anksčiau jų turėtosios krautuvės, bankai, fabrikai, yra atėjęs galas."

Eina kalba apie Lietuvos žydus. Štai prieš tai eję žodžiai:

"Galvotrūkčiais bėga ir bolševikų sėbrai žydai, kuriems komunizmas buvo geriausia priemonė išnaudoti kitus ir valdyti, nes **balšavizmas ir žydai yra vienas ir tas pats neperskiriamas dalykas**. Mes matėme, kaip žydai buvo įgavę ragus, kaip jie buvo ėmę įstaigose šeimininkauti, mes turime daug..."

Ir visgi, nepaisant karo pradžios, vedamajame užjaučiami lietuviai komunistai:

"Bėga taip pat ir tie lietuviai pasidavėliai, kurie tarnavo rusų bolševizmui. Tai yra pasigailėjimo vertos žmogystos, apgautos ir apviltos aukos. Jie tikėjosi neva tarnauja žmonių ir liaudies gerovei, o iš tikrųjų jie tarnavo rusų nepasotinamam ir grobuoniškam gobšumui, jų imperializmui."

Vadinasi, reikia pasigailėti bolševizmo tarnų, lietuvių pasidavėlių. Tuo tarpu žydai - ne tik vyrai, bet ir moterys, vaikai, senukai - ne tik bolševizmo laikais, bet ir nepriklausomybės laikais - jautėsi dideliais "ponais". Jie tapatintini su bolševizmu, su kankintojais, spaudėjais ir pavergėjais. Manau, gudrusis vedamojo rašytojas paliko skaitytojui išvesti lygtį - savo tulžį lieti ne ant lietuvių komunistų, bet ant... žydų, ir juos vyti iš Lietuvos. Betgi, tai etnis valymas, nusikaltimas prieš žmoniją, tikrai ne švelnesnis už trėmimus į Sibirą. Juk sovietai okupantai trėmė tik 10% ir netgi parūpino transportą.

Nežinome, kas parašė vedamąjį, tačiau žinome redaktorius. Tai žymūs katalikų šviesuoliai, laikinai einantis Laikinosios vyriausybės pirmininko pareigas Juozas Ambrazevičius-Brazaitis, istorikas Zenonas Ivinskis, filosofas Juozas Girnius ir redaktorius Jonas Virbickas. Žinome, kad laikraštis dar nebuvo vokiečių cenzūruojamas. Taip pat žinome, kad šis pirmasis numeris buvo platinamas Viliampolėje, būtent pogromo metu. Visa tai žinome iš nuo 1953 m. JAV leidžiamo J.Brazaičio ir paskui kitų redaguojamo žurnalo "Į laisvę", kuriame paskelbti anų laikų prisiminimai apie pirmojo laikraščio leidimo aplinkybes. Žurnalas taip pat paskelbdavo būtent panašų atvaizdą.

Andrius Kulikauskas, VGTU Lektorius